

# **DOCENIĆ DZIECKO**

**Maria Kielar-Turska**  
**Uniwersytet Jagielloński; Akademia Ignatianum**

**KONGRES RODZINY**  
**MIŁOŚĆ I ŻYCIE**

**Małżeństwo i rodzina w budowaniu cywilizacji miłości**

**Warszawa 20 – 22 marca 2015**

**Dzieciństwo = czas między urodzeniem a 11/12 rokiem życia, czas intensywnych transformacji zarówno ciała, jak i psychiki rozwijającej się jednostki.**

**Dla rodziców, opiekunów, wychowawców to czas nadziei na ukształtowanie wartościowego człowieka.**

**Dla dziecka to czas wzmożonej aktywności, czas zdobywania zaufania, autonomii, przekonywania się o wartości własnych inicjatyw, prezentowania własnej przedsiębiorczości.**

**Docenić = uznać wartość, znaczenie czegoś**

**Docenić dziecko = uznać wartość jego dążeń i inicjatyw  
czyli**

- adaptować swoje nadzieje do możliwości i inicjatyw dziecka;**
- w kontakcie z dzieckiem realizować zasadę pomocnego nieingerowania.**

**A. Maslow – „Doświadczenie uczy, że to, co cieszy zdrowe dziecko, to, co smakuje mu najbardziej, jest – na ogół – najlepsze dla niego w kategoriach odległych celów, postrzeganych przez obserwatora.**

**Dziecko musi wybierać samo.**

**Dorosły może dopomóc dziecku sprawiając, że wybór związany z rozwojem będzie dla niego bardziej atrakcyjny.**

**Konstrukcja dzieciństwa tworzona przez dorosłych zmienia się w zależności od kontekstu: czasu i miejsca.**

**W każdej epoce zmieniają się oferty dorosłych pod adresem dziecka: ich oczekiwania, propozycje oraz ukierunkowania; pojawiają się nowe rozwiązania prawne i organizacyjne związane z relacją: dziecko – społeczeństwo (Gittins 1989) .**

**Opisywanie dzieciństwa wiąże się z różnymi podejściami, z wykorzystywaniem różnorodnych materiałów, takich jak wykopaliska archeologiczne, dokumenty historyczne, obrazy malarskie, pamiątniki, dzienniki, literatura (Mattews (2002) .**

## Wieki średnie

- wychowanie dziecka polegało na włączanie w naturalne codzienne sytuacje zabawy i pracy z dorosłymi;
- dziecko pozostawało anonimowe w świecie dorosłych; nie spieszo się ochrzcić dziecko (kontrola chrztów zaznacza się w XVI w);
- związki uczuciowe dorosłych z dzieckiem były powierzchowne;
- dziecko nie było uważane za wartość; tolerancja dzieciobójstwa, nieratowania dzieci potrzebujących pomocy;
- brak stawiania nagrobków zmarłym dzieciom (od XV w. w rodzinach królewskich);

**-w świecie średniowiecznym nie było dla dzieciństwa miejsca (Aries 1999);**

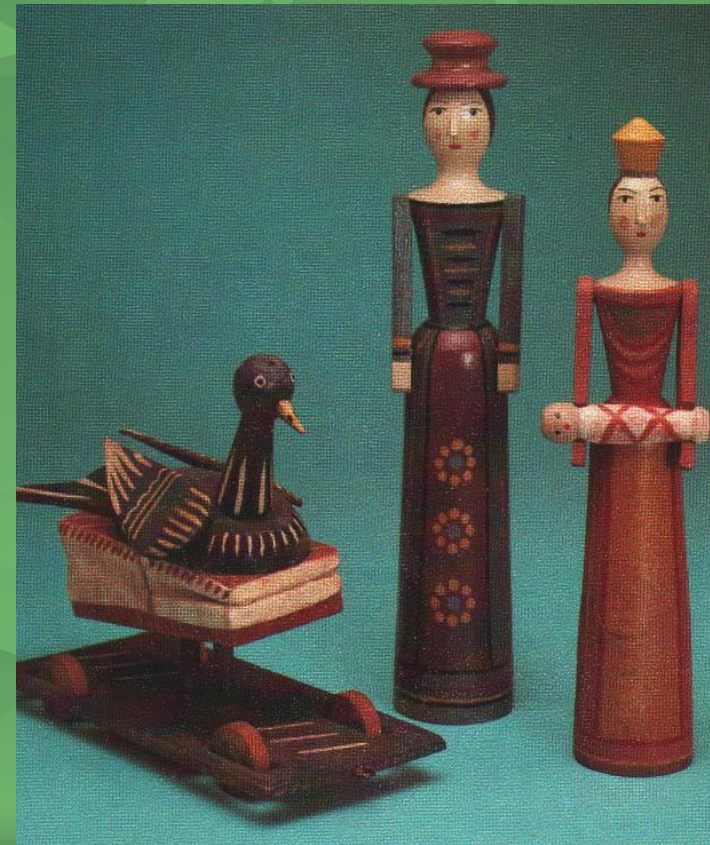


**Dziecko przedstawione jako  
miniatura dorosłego  
(proporcje ciała i ubranie  
dorosłego)**

**Wrażliwość społeczna na dziecko i dzieciństwo zaznacza się już od XV wieku; dorośli zaczynają dostrzegać, że dzieciństwo różni się od dorosłości. Pojawia się idea dzieciństwa jako szczególnie ważnego i kształtującego okresu życia.**

**Od XIV wieku przedstawiano na obrazach dzieci w sposób naturalistyczny, a nie jako kopie dorosłych (Martindale 1994)**

**W wieku XVII – XVIII** zaczyna się proces wyodrębniania dziecka przed wejściem w świat dorosłych. Rodzice są zainteresowani dzieckiem, jego postępami w rozwoju i nauką (wykształcenie); poszanowanie życia dziecka, troska o zdrowie dziecka; przekształcanie dla dziecka przedmiotów (zabawki) i książek.





## Koncepcje dziecka:

- **Kartezjusz** (bytowanie przez myślenie);
- dziecko jako niezapisana karta, podatna na zewnętrzne oddziaływania; jako istota racjonalna, myśląca (**J. Locke**);
- wewnętrznie dobre i czyste; Wychowanie powinno rozwijać cały potencjał psychiczny dziecka (**J.J. Rousseau**),
- **Pestalozzi** - w edukacji potrzebna jest społeczna interakcja; samowychowanie jako warunek rozwoju człowieka.



## **Metafory dziecka jako odbiorcy otoczenia:**

- wosku podatnego na dowolne kształtowanie,**
- wody, która dowolnie zmienia kształt w zależności od zewnętrznego otoczenia,**
- rośliny, której wzrost jest uzależniony od wkładu ogrodnika.**

Wyraźne zmiany poglądów na dziecko i dzieciństwo zaznaczają się w **wieku XIX**.

Przestano przyjmować za fakt oczywisty, że chory noworodek umiera, a zaczęto go leczyć. Pochyleno się nad ciałem dziecka.

Dorośli zaczęli zwracać uwagę na warunki rozwoju dziecka: wydłużono okres nauki, wprowadzono zakaz stosowania używek oraz zawierania małżeństw przez dzieci.

Dziecko traktowane jest jako obiekt społecznej troski - to osoba stająca się, stanowiąca o przyszłości społeczeństwa (Woodrow 2007).

**Przełom XIX i XX wieku: prawna ochrona dziecka,  
tworzenie instytucji opieki nad dzieckiem,  
organizowanie edukacji i opieki dla dzieci, także tych  
najbiedniejszych;  
rodzina jako miejsce szczęśliwego dzieciństwa**



## Poglądy na dziecko i dzieciństwo w **XX wieku**

Wiek XX – wiek dziecięcych profesjonalistów - zmierzają do obserwowania i opisywania dziecka, modyfikowania dzieciństwa;

- **rozkwit badań nad rozwojem dziecka .**

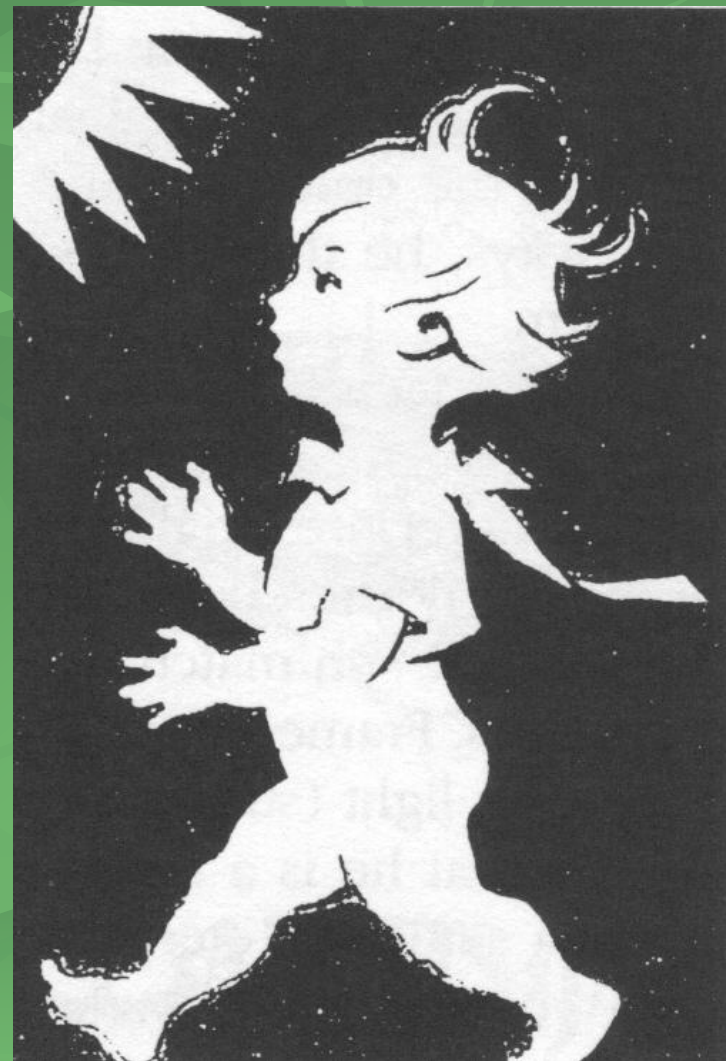
Stulecie dziecka - uznanie prawa dziecka do osobistej wolności i niezależności;

- **poszanowanie naturalnej odrębności dziecka i jego prawa do swobodnego rozwoju.**

- dostrzeganie potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka;

- **dziecko jako członek wspólnoty .**

- **Szczęśliwe dzieciństwo.**



W 1924 roku Zgromadzenie Ogólne Ligi Narodów przyjęło Deklarację Praw Dziecka:

**ludzkość powinna dać dziecku to, co posiada najlepszego.**

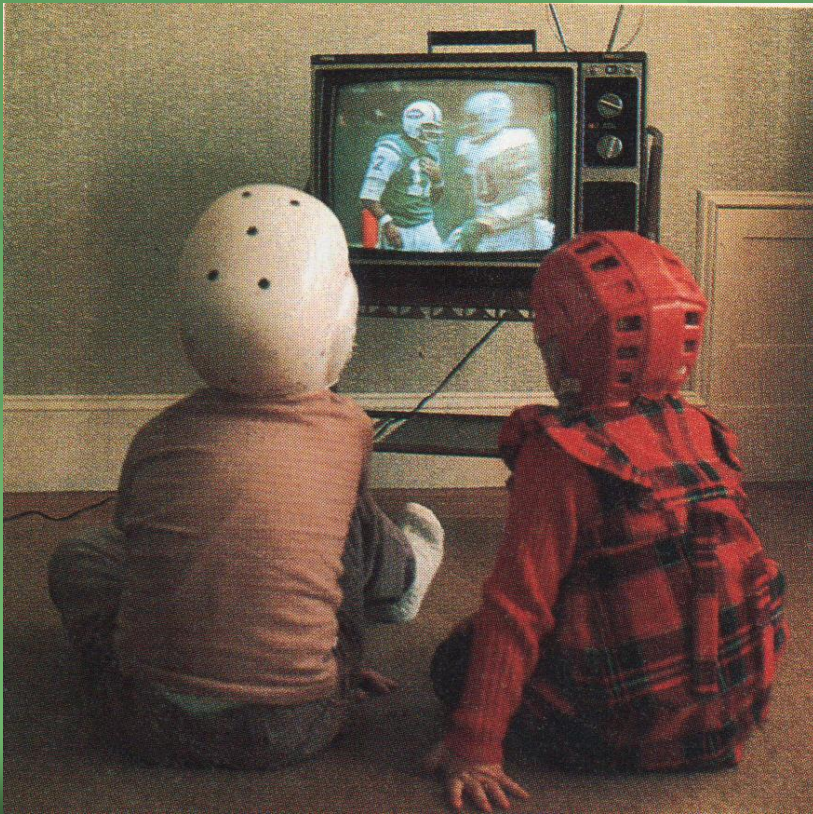
W 1989 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych uchwaliło Konwencję Praw Dziecka (którą Polska ratyfikowała w 1991 roku).



## **Cienie dzieciństwa:**

- \* instytucjonalizacja dziecka zagrożeniem dla jego autonomii,**
- \* rodzina jako miejsce zagrażające poszanowaniu godności dziecka,**
- \* system państwa – zniewolenie dzieciństwa w państwie totalitarnym**
- \* wojny – zagłada dziecka i dzieciństwa**
- \* nadmierna chęć edukowania dziecka**
- \* ograniczenie przestrzeni realnej i pozostawienie nieograniczonej i nieznannej przestrzeni wirtualnej**

**Koniec XX wieku: - obraz pesymistyczny zagrożeń  
szczęśliwego dzieciństwa (bieda,  
rozpad rodziny, przemoc, ograniczenie  
przestrzeni realnej, pozostawienie  
w nieograniczonej i nieznannej  
przestrzeni wirtualnej)**

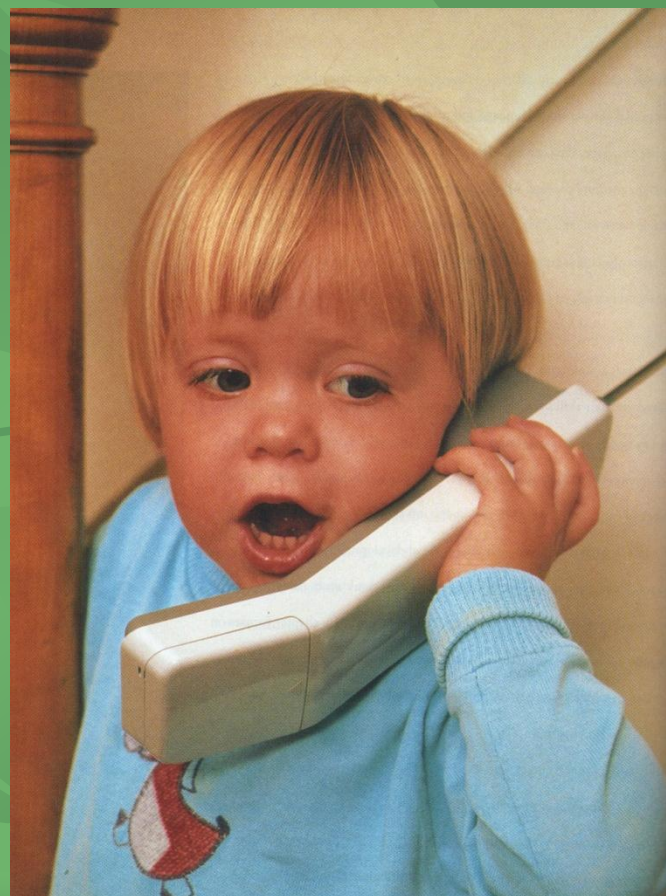


**Dzieci przed telewizorem  
wcielające się w postacie  
ze świata wirtualnego**



W wyniku oddziaływania instytucji edukacyjnych oraz kontroli rodzicielskiej zostają przygotowane dziecku określone doświadczenia dzieciństwa, dokładnie obmyślane, zweryfikowane i stechnicyzowane, dzięki czemu, **otrzymuje się dziecko rozwinięte, wyregulowane, pozbawione zabawy, gotowe na szkolenia i całkowicie niezdolne do samodzielnego działania (Polakow 1989).**

- obraz optymistyczny możliwości rozwojowych dziecka, dostrzeganie potrzeb dziecka, traktowanie dziecka jako obywatela, członka wspólnoty, konsumenta, klienta



**Wiek XXI** - koncepcje dzieciństwa jako konstrukcji politycznej i społecznej, dziecko jako aktywny podmiot działający w społeczeństwie (Ryan (2008)).

Rozmywają się granice między dzieciństwem a dorosłością (Lee 2001, Buckingham 2008).

Znaczący wpływ technologii: dzieci i dorośli korzystają z tych samych mediów, przy czym dzieci opanowują szybciej kompetencje medialne, stają się nauczycielami dorosłych.

Dziecko postrzegane z perspektywy rynku, jako osoba zanurzona w świecie konsumpcji. Zaznacza się komercjalizacja i uniformizacja dzieciństwa - promowanie w reklamach szczęśliwego dzieciństwa jako towaru, obiektu kupna-sprzedaży.

## Charakterystyka poglądów na dziecko i dzieciństwo:

- wieki średnie:** dziecko poza dorosłością; bez wartości
- wiek XVII - XVIII:** dorośli dla dziecka; wartość emocjonalna
- wiek XIX:** dziecko wśród dorosłych; obiekt społecznej troski
- wiek XX:** dziecko przedmiot wiedzy dorosłych; obiekt oddziaływań i badań
- wiek XXI:** dziecko partner dorosłego; symbol upragnionych wartości

**Psychologia ma coraz więcej dowodów na to, że dzieci są bardzo potrzebne dla rozwoju człowieka.**

**Posiadanie dziecka wpływa bardzo pozytywnie na rozwój procesów poznawczych i społecznych u człowieka dorosłego. Człowiek dorosły zaczyna na nowo uczyć się świata razem z dzieckiem.**

**Dziecko skłania także do tego, żeby zmieniać swój stosunek do innego człowieka; żeby w odpowiedni sposób patrzeć na innych ludzi, którzy są np. niepełnosprawni.**

**Dzieci zwracają uwagę na to, jak się komunikujemy z innymi; czy mówimy prawdę czy kłamiemy; jak zachowujemy się w stosunku do różnych osób.**

**Należy mówić o uświadomieniu sobie wzajemności rodziców i dziecka we wspomagania się w rozwoju.**

**To dzieci zdobywają umiejętności, które charakterystyczne są dla przyszłości, natomiast rodzice dysponują doświadczeniem przeszłości.**

**Społeczeństwo, w którym jedynie korzystamy z doświadczeń ubiegłych pokoleń nie jest społeczeństwem rozwijającym się.**

**Najwłaściwsze jest podejście do dziecka oparte na wzajemności**

Nazim Hikmet

Świat dajmy dzieciom  
choćby na dzień  
balon malowany pstro  
niech się nacieszą  
niech się nim bawią  
śpiewając wśród gwiazd  
Świat dajmy dzieciom  
dorodne jabłko  
ciepły bochen chleba  
niech się nim sycą  
choćby przez dzień  
Świat dajmy dzieciom  
choćby na dzień  
niech się uczą  
przyjaźni rozległej jak świat  
Dzieci wezmą świat z naszych rąk  
zasadzą na nim drzewo  
nieśmiertelne